

A KÖZÉPISKOLAI TANTERVEK REVISIÓJA.

Áprilisi számunkban közöltük azt a két rendeletet, melyet *dr. Wlassics Gyula* vallás- és közokt. miniszter intézett a közoktatásügyi tanáchoz. Az elsőben megvitatás tárgyául kitűzi az úgynevezett *túlterhelés* kérdését s nyilatkozást kíván arra nézve, vajjon érvényben levő tanterveink és tanításunk kellő figyelemben részesítik-e a *nemzeti tantárgyakat*. A másodikban a *görögpótló tanfolyam* eddigi tanulságait kívánja összegeztetni s ennek alapján megállapíttatni az esetleg szükségesnek mutatkozó módosításokat.

A napi lapok s a heti szaklapok részletesen közölték a tanácskozás folyamatát és megállapodásait, azért nekünk nem szándékunk a tanácskozások krónikáját ismételni, inkább csak az a célunk, hogy egyrészt örömünket fejezzük ki azon, hogy közoktatásügyi miniszterünk oly kérdések megvitatását tűzte napirendre, melyek a tanári és nem tanári közvéleményt is legerősebben foglalkoztatják s melyek ezért minden banalitás nélkül igazán aktuálisaknak mondhatók, másrészt konstatáljuk, hogy a lefolyt tanácskozások komoly higgadságukkal, beható szakszerűségükkel és elvszerű, csaknem teljesen egyértelmű megállapodásaikkal nemcsak minden jogos várakozásnak megfeleltek, hanem ők tekintetben többet produkáltak, mint egyelőre várni lehetett volna. Hiszen tudvalevő, hogy egy nagy tanácskozás, a maga nehézkességével, sokszor czéltalan szóvitáival nem mindig viszi közelebb a kérdéseket megoldásukhoz. Hogy az e tekintetben hátráltató mozzanatok e tanácskozásokon elő se fordultak, a tanácskozó férfiak komolyságán s átgondolt kijelentésein kívül, ha nem csalódom, első sorban a közoktatásügyi tanács elnökének, *Fehér Ipoly* pannonhalmi főapátnak köszönhető, ki széles látókörű tapasztalatok birtokában oly szakavatott irányítással, oly beható éleselműséggel vezette a tanácskozásokat, hogy a netán támadható ellentétek is kiegyenlítődték, s az eredmény, melyet ő kimondott, mindenkire nézve meggyőző és tetsző volt.

A mi az első kérdést illeti, hogy van-e *túlterhelés*, a feleletek természetesen némileg eltérők voltak. Nem csoda. Annyit hangoztatják úton-útfélen, hogy utójára kénytelenek vagyunk létezőnek tekinteni. Azonban igaza van *Heinrich Gusztávnak*, hogy *túlterhelés*, azaz a tanulóknak tulságos megterhelése nincsen, s a *túlterhelés*, a mennyiben van, helyesebben a tanítás sikertelenségének nevezendő. Helyesen mondotta ki továbbá *Klamarik János* min. tanácsos, hogy a tantervben és utasításokban nincs ok a *túlterhelésre*, hanem egyéb hiányai vannak az oktatásnak, melyeken segíteni kell. Hogy mik ezek a hiányok, arra találólag

rámutatott *Demeczky Mihály*, mikor azt mondta, hogy a túlterhelés nem a tantervben van, hanem a tanítás módszertelenségében. S valóban ott, a hol nem törekednek a tananyagot a tanulókkal megértetni, megemésztetni, a hol nem okos reproductiót követelnek a tanulótól, hanem a lecke elrecczitálását, ott mindenesetre van túlterhelés. A gyermekben az emlékező tehetség a legnagyobb, de éppen ezért ezzel legkevésbé szabad visszaélni, az értelem rovására egyáltalában nem szabad azt fejleszteni. A hol tehát a tanulónak egész könyveket kell bevágni, s ilyen hely hány van! — hisz ez a tanításmód az elterjedtebb, — ott igenis van túlterhelés, de ez a túlterhelés homlokegyenest ellenkezik az Utasítások és tanterv szellemével is, betűivel is. Remélhető e vita után, hogy a túlterhelést a tantervvel kapcsolatban nem fogják annyit hangoztatni legalább tanári részről, hogy nem fognak e bűnbakhoz menekülni egyéb hibák és hiányok palástolása végett s hogy rajta lesznek, hogy inkább a tanítás sikertelenségének okait kutassák. Kutatni? talán nem is olyan nagyon szükséges. Kutatás nélkül is megtaláljuk a fő okot a tanárképzés hiányos voltában, rendszertelenségében, céltalan tapogatódzásában. Igaza van *Kármán Mórnak*, hogy a magyar tanártól óriási munkát követelnek s nem adják meg neki a szükséges eszközöket. De kérdem, ha meglesznek a szükséges eszközök — satis tarde quidem — vajjon minden tanár fel fogja őket használni? Sajnos, eddig az is megesett, hogy meglevő segédeszközöket itt-ott a tanuló jobban felhasznált, mint a tanár s tudok rá eseteket, hogy a tanár e versenyből félve, elégnék tartotta, ha pl. a klasszikusnak csak pusztá szövegét adta tanítványai kezébe, a magyarázatos kiadást magának tartotta, hogy *szükség szerint* valamennyire felhasználja — a tanulók ellenőrzése nélkül.

Mint a túlterhelés egyik esetleges forrásáról, a *tankönyvekről* is volt szó. Hogy a használatban lévő tankönyvek statisztikáját el kell készítenünk, a hiányokat megállapítanunk, pótlásokról gondoskodnunk, tudományos kézikönyveket teremtenünk, a tankönyveket terjedelem szempontjából esetleg megszorítanunk, ezt mind igen helyesen hangoztatták. Mindenesetre szükség van általános tankönyvrevisióra; hisz tudva levő dolog, hogy sok könyv éppen középszerűségének, sőt silányságának köszönheti nagy elterjedtségét. A megszokott chablontól nem szívesen válnak meg az emberek s a mit fiatal korban megszerettek, azt öreg fővel is dicsérik. Sokszor pedig azon kapnak az emberek, a mi alantas tudományos és didaktikai színvonalával nem sok fejtorést okoz nekik. E folyóiratban is csak a minap volt kimutatva, hogy egy notorius rossz olvasókönyv hogy nyakára tudott nőni a többi jobbnak. De van a tankönyveknek egy más bajuk is: az, hogy a tankönyvírást nálunk ma már tisztán üzleti szempontból tekintik s a kiadói verseny szintén ilyen üzleti háttérrel ad az egésznek. Pedig jó tankönyvet írni

méltó ambíciója lehet bármely tanárnak, hisz a jó tankönyv sokszor a jó tanárt is pótolja. Külföldön a legkiválóbb szakemberek sem tartják méltóságuk alatt levőnek, hogy tankönyvet írjanak, mely tudomány tekintetében is számot tegyen, az iskola követelményének is megfelelően. Nálunk a tankönyvíró vagy irigylük vagy szánják. Aztán sajtóságonálunk az új tankönyvek behozatalának módja is. A kiadó elküldi a könyvet a szaktanárnak. De több «szaktanár» is lehet. Egy ezek közül esetleg kap a könyvön, kivált, ha jó ismerőse, barátja írta, megnézi s a konferentián behozatalra ajánlja. A többiek, még ha «szaktanárok» is, nem ismerik a könyvet, de azért az egy «szaktanár» relatiójára elfogadják, hisz jövőre úgy is az fogja tanítani az illető tárgyat az illető osztályban. Tehát még a szaktanár sem tartja mind kötelességének, hogy egy szakjabeli új könyvet megszerezzen, megismerjen, hanem ha esetleg a következő évben rá kerül a tanítás sora abban a tárgyban vagy osztályban, akkor ír a kiadónak, akkor kér egy tiszteletpéldányt, hogy taníthasson abból a könyvből, melyet az ideig nem is ösmert. Kérdés, jónak fogja-e találni; kérdés, feg-e tudni a szerint tanítani.

Nagyon lehetne a tankönyvek niveauját emelni, a tankönyvírás tisztességét fokozni, ha a kormány nem iratna ugyan könyveket, de egyes szakokban pályázatokat hirdetne tankönyvekre, mint a népiskolai tankönyvek terén nem egyszer megtörténik.

A következő kérdés az osztályok *zsufoltsága* volt. Helyesen emelte ki *Alexander B.*, hogy minden egyéb reform veszít értékéből, ha az osztályokbeli létszámot lé nem szállítják. Mi hozzáteszszük, hogy minden egyéb reform hiába való, ha az osztályok zsufoltságát meg nem szüntetik. Képezhetünk tanárokat, írhatunk jó tankönyveket, de ha egy osztályban 60 tanuló szorong (néhol ennél is több), akkor nincs az a tanár, a ki azt a nagy létszámú osztályt, mint osztályt tanítani képes volna. Így az egész tanítás a correpetitio színvonalára süllyed.

A leckeórák beosztására nézve *Susny*, az egészségtan tanára, a fővárosra nézve, mint kisebb rosszat, az egyhuzamban való tanítást pártolta s ezt általában elfogadták. Sőt kétségkívül a vidéki nagyobb városokban is tanácsosabb a délelőtti tanítás, hogy a szülői ház is végezhesse a maga nevelő munkáját s tanulásra, üdülésre, játékra elég idő maradjon. Egy kérdés azonban e pontnál figyelmen kívül maradt, az t. i., hogy kell a tanórákat egymással viszonyba hozni, csoportosítani, hogy az a tarka-barkaság, a mi sokszor 4—5 különféle tárgy összetorlódásából keletkezik, megszűnjék. Mert tagadhatatlan, hogy túlterhelésre vezethet, ha a tanulóknak egy délelőtti 4—5 tárgyból kell készülnie. Erre nézve ugyan már az utasítások is adtak jó tanácsokat, de kétségtelen, hogy a majdani szűkebbkörű értekezleteken ez a kérdés is napi-

rendre lesz tüzendő, mert e téren gyökeres és elvszerű változtatásokra van szükség.

A tanácskozás harmadik napja a tanárképzés kérdésével foglalkozott. A vita e tekintetben nagyon az általánosságok körében mozgott. Kimondották teljes egyértelműséggel, hogy a tanárjelöltek és tanárok didaktikai és paedagógiai képzettsége nem kielégítő, sőt arra is rámutattak, hogy szaktudásuk sem valami nagy, mert inkább csak egyoldalú specialisták, féltudósok, de hogy mily eszközökkel kellene és lehetne a bajon segíteni, arra nézve alig hallottunk valamit. Persze, mert a felszólalók nem akartak az eddigi tanárképzés és egyetemi tanítás bírálataiba bocsátkozni, pedig csak így tüntek volna ki az eddigi hiányok okai, így lehetett volna az orvoslás módja felől tanakodni. Egyébiránt ha az eddigi tanárképzésről nem beszéltek, talán jól tették: hisz eddig jóformán nem is volt tanárképzés, legfeljebb tanárképződés. S hogy e téren még úgyszólván *tabula rasa*-val állunk szemben, bizonyítja *Klamarik J.* miniszteri tanácsos felszólalása, melyben kimondja, hogy a tanárképzést a bölcsészeti facultásnak a maga feladatává kell tennie. Világos, hogy eddig nem tekintette feladatának. Nagy várakozással nézünk *Kármán Mór* brochurejének megjelenése elé, melyben a német, francia és angol tanárképzést részletesen ismerteti és tanulságait levonja. És nagy várakozással nézünk a Csillag-utczai internatusnak szeptemberben történendő megnyílása elé, mely arra lesz hivatva, hogy tanárképzésünknek megvesse a fundamentumát.

A negyedik nap (május 14.) arról folyt a tanácskozás, érvényesülnek-e a *nemzeti elemek* kellőkép a tantervben s mit lehetne tenni ezek érdekében. E vita is alkalmas volt arra, hogy sok balvéleményt eloszlasson, sok jelszót kivetkeztessen fényes nimbusából. Nevezetesen el kell vetni azt a hiedelmet, mintha a reáliskola jobban gondoskodnék az irodalom tanításáról azzal, hogy a történeti anyagot két évre osztja. Hisz nem irodalomtörténet, nevek, művek czíme, évszámok a fődolog, hanem magának az íróknak, a remekműveknek alapos megismerése, a tanár vezetése mellett. Avval a jajveszékléssel szemben, melylyel az egyetemes történetnek háttérbe szorulásán annyian keseregtek, talponesetten mutatott rá a helyes útra *Marczali Henrik*, mikor kimondta, hogy az egyetemes történetet is első sorban a magyar történet számára kell gyümölcsöztetnünk. Az egyetemes történetnél is a magyar viszonyokra kell főtekintettel lennünk. De megadták e tanácskozáson a kellő elégtételt az utasításoknak és tantervnek, mikor kimondták, hogy a nemzeti elemet ép ezek állították az őt megillető polczra. Hisz voltakép a mi tantervünk az első, mely a tanítás középpontjává a magyar nyelvű irodalmi és történeti tanítást teszi. Reméljük, ezután nem fogják annyian szidni az utasításokat a helyett, hogy -- elolvasnák.

Az ötödik nap végre (május 16.) a *görögptőló tanterv*-vel foglalkozott a nagy bizottság. Itt is volt egy nagy nehézség, mely a tanácskozás elé gördült. A miniszter úr leiratában a törvény fentartása mellett nyilatkozván, a tanácskozás csak azon a kérdésre szorítkozhatott, mint lehetne a meglevő keretben javítani a tanítást az eddigi okulások alapján. Mindamellet egyértelműleg kifejezésre jutott az a vélemény, hogy az úgynevezett görögptőló tárgyak behozatala által előállott kétféleség a tanításra káros hatással van s ezért kívánatos volna a törvény megváltoztatása. A míg ez lehetséges lesz, arra kell mennünk, hogy a divergenziákat csökkentjük s legalább a magyar irodalmi tanítást kell lehetőleg egységgé tennünk. Egyébiránt ugyanez volt a megállapodás a M. Paedagogiai Társaságnak e tárgyban tartott ülésén is.

Ezzel a nagy bizottság befejezte tárgyalásait. A szűkebb körű bizottságok az őszszel fogják megkezdeni részletező munkájukat.

JANUS.

KÉT ENQUÊTE.

Dr. Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter közelebb két igen fontos ügyben tartott enquêtet; az egyik ügy a Csillag-utczában megnyitandó tanárképző internatus kérdése, a másik a közoktatásügyi tanács reformja volt. Mind a két ügy mélyen belevág tanügyünk életébe, mind a kettőnek alakulása korszakot alkothat a magyar közoktatás terén. Az első, szűkebb körű tanácskozásról emlékezünk meg először. A meghívott szakférfiak itt egy örvendetes ténynyel állottak szemben, avval t. i., hogy a közoktatásügyi miniszter a Csillag-utczai Kerkápoly-házban helyiséget bérelt, hogy abban a tanárképzés szolgálatában álló internatust rendezzen be, melyben egyelőre 30 növendék kap teljes ellátást, s némi pénzsegélyt, hogy anyagi gondoktól menten teljesen képzésükre szentelhessék idejüket, egyúttal azonban gondoskodik a miniszter úr arról is, hogy kellő felügyelet és vezetés a jelölteknek céljok minél teljesebb elérésében támogassa. Substratumul volt egy szabályzat kidolgozva, melyhez a meghívottak hozzá szólottak, körvonalozván az intézet célját, az ennek elérésére szolgáló eszközöket, az intézetnek az egyetemhez való viszonyát, azonban e szabályzat részletesen nem is tárgyalatott, hanem a miniszter úr *dr. Kármán Mórt* bizta meg az enquête megállapodásai szerint való részletes szabályzat elkészítésével, melyet azóta egy szűkebb bizottság tárgyalt és el is fogadott. A szabályzatnak kiválóan méltánylandó jellemvonása, hogy nem köti le óráról-óra a jelölteknek, nem szab reájok kényszer-zubbonyt, kellő szabadságot enged nekik, egyúttal azonban gondoskodik anyagi és szellemi szükségleteik-